Erasmus+
Enriching lives, opening minds.

Europeisk politikknotat

Politikk og retningslinjer for likeverd og mangfold i lærerutdanningen

Likeverd og mangfold i lærerutdanning: Profesjonell utvikling blant lærerutdannere i Europa

SAMMENDRAG OG ANBEFALINGER

Dette politikknotatet presenterer de viktigste politikkrelevante funnene fra kunnskapsproduksjons- og formidlingsaktivitetene i Erasmus+-prosjektet «Equity and Diversity in Teacher Educator Professional Development» (ED-TED / 023-1-DE01-KA220-HED-000152242) på europeisk, nasjonalt og institusjonelt nivå. Funnene kan oppsummeres i form av fem nøkkelanbefalinger for hvordan man kan styrke lærerutdannernes profesjonelle utvikling og forbedre lærerutdanningen med et tydelig fokus på likeverd («equity») og mangfold:

På europeisk nivå:

- Etabler et europeisk nettverk for mangfold, likeverd og inkludering (Diversity, Equity and Inclusion, DEI) innen lærerutdanningen. Legg til rette for felles kunnskapsproduksjon, kunnskapsoverføring og nettverksbygging for lærerutdannere gjennom initiativer som InFo-TED (International Forum for Teacher Educator

Development)[1], inkludert internasjonalt delte ressurser som ED-TED-ressursbanken, som er utviklet for å forbedre DEI-praksiser.

På europeisk og nasjonalt nivå:

- Bygg en infrastruktur for samarbeidsbasert læring blant lærerutdannere, og bevilg midler til forskning for å forbedre DEI-praksiser i hele Europa. Støtt og legg forholdene til rette for profesjonelle organisasjoner som VELON og VELOV (se vedlegg 1) som tilbyr profesjonell utvikling for lærerutdannere gjennom samarbeidsbasert læring og forskning.
- Konsulter lærerutdanneres profesjonelle organisasjoner ved utforming av DEI-relatert politikk for lærerutdanning.

På europeisk, nasjonalt og institusjonelt nivå:

- Innfør realisering av DEI som en kvalitetsindikator i lærerutdanningsprogrammer. Sørg for at DEI er integrert på en enhetlig måte i programinnhold og undervisningsmetoder.
- Innfør lærerutdanneres profesjonelle utvikling i DEI som en kvalitetsindikator i lærerutdanningsprogrammer i høyere utdanning. Legg til rette for samarbeid i team for å styrke kunnskap, ferdigheter og praksiser i DEI.

[1] https://info-ted.eu

(Fig. 1 – Politiske anbefalinger for lærerutdanneres profesjonelle utvikling i DEI)
(Image / Graphic: © Juliette Boks-Vlemmix, ED-TED project)

INNLEDNING

Inkluderende og rettferdig utdanning for alle er et av hovedmålene FN har satt seg for 2030 (FN, 2015). Lærerutdanning for mangfold, likeverd og inkludering (DEI) er et sentralt element i dette. Lærerutdannere føler seg imidlertid ofte dårlig forberedt på og overveldet av DEI-utdanning, og involverer seg derfor ikke i slik undervisning (Florian & Camedda, 2020; Guðjónsdóttir & Óskarsdóttir, 2020). Det er derfor behov for å utvikle et universelt og helhetlig rammeverk for hvordan lærerutdanningsinstitusjoner kan utarbeide effektive DEI-læreplaner.

ED-TED er et Erasmus+-finansiert prosjekt som omfatter åtte høyere utdanningsinstitusjoner fra syv europeiske land og tre nasjonale organisasjoner (se vedlegg 1). ED-TED fremmer EUs prioriteringer når det gjelder likeverd og mangfold i utdanning, og bidrar dermed til bærekraftsmålene 4 (god utdanning), 10 (mindre ulikhet) og 17 (samarbeid for målene),

samtidig som det anerkjenner at gjennomføringen må tilpasses den lokale konteksten og ta hensyn til nasjonale og kulturelle forhold. Målet er å forbedre lærerutdanning for DEI gjennom tre innbyrdes forbundne tiltak:

(1) Kartlegge dagens praksiser, programmer og retningslinjer innen undervisning for DEI for å identifisere behov for profesjonell utvikling på dette området blant lærerutdannere (se avsnittet om metode nedenfor).
(2) Støtte lærerutdanneres profesjonelle utvikling i DEI-spørsmål gjennom en åpent tilgjengelig nettbasert ressursbank. Ressursbanken gir lærerutdannere mulighet til å dele vellykkede praksiser med hverandre og legger til rette for nettverksbygging og transformativ læring gjennom et virtuelt chatrom (https://info-ted.eu/resources/)
(3) Foreslå politikk og retningslinjer som kan fremme både individuell og institusjonell profesjonalisering innen utdanning for mangfold og inkludering.

METODER

Prosjektteamet har systematisk kartlagt politikk og faktiske praksiser i åtte europeiske land. I hvert land har de undersøkt tre nivåer: makronivået (nasjonal og regional politikk), mesonivået (lærerutdanningsinstitusjoners og -programmer) og mikronivået (individuell praksis). De har blant annet utført dokumentanalyse av nasjonal politikk og institusjonelle retningslinjer fra de siste ti årene og gjennomført fokusgruppeintervjuer med lærerstudenter, programledere og lærerutdannere. Resultatene ble validert gjennom syv nasjonale webinarer og ett tverrnasjonalt webinar som ble avholdt mellom mars 2024 og mai 2025, og som samlet over 200 deltakere (blant annet lærerutdannere, rektorer, lærere, programledere, forskere, beslutningstakere, lærerutdanningsorganisasjoner og andre interessenter). I tillegg ble resultatene presentert på europeiske konferanser (f.eks. ECER 2024, ISATT 2025, NERA 2025). Resultatene ble presentert i to narrativer per land[2]: ett som vurderte politikk for mangfold og inkludering, og ett som beskrev tiltak for å styrke lærerstudenters og lærerutdanneres profesjonalisering når det gjelder å tilby utdanning av høy kvalitet til alle studenter.

HOVEDFUNN

De viktigste funnene fra vår omfattende kartlegging kan oppsummeres slik:

[2] Narrativene og mer informasjon er tilgjengelig her: Se https://info-ted.eu/resources/?search=&researchtag=&mediatag=narratives.

- Målet om å tilby utdanning av høy kvalitet som tar hensyn til mangfold, likeverd og inkludering (DEI), er et gjennomgående tema i både landenes politikkdokumenter og lærerutdanningsinstitusjonenes retningslinjer. Det er imidlertid behov for klare retningslinjer som kan omsette de generelle, gode intensjonene i den nasjonale politikken til praksis.
- Altfor mange lærerutdanningsprogrammer som har blitt analysert, tar ikke opp mangfold, likeverd og inkludering, eller gjør det på frivillig basis og/eller gjennom fragmenterte tilleggsmoduler og ikke på en helhetlig måte i programmenes innhold og undervisningsmetoder.
- Lærerutdannere må tilegne seg mer kunnskap og ferdigheter i DEI, helst i samarbeid med kollegene sine.

Funnene fra ED-TED understreker at det er behov for en helhetlig flernivåtilnærming til likeverd og mangfold i lærerutdanningen. På europeisk nivå er det inngått sterke politiske forpliktelser, men det er ofte uklart hvordan disse skal gjennomføres i praksis, og de er i liten grad samordnet med nasjonale utdanningssystemer og -strukturer. På nasjonalt og institusjonelt nivå har programmene ofte utfordringer med å integrere likeverd og mangfold på en meningsfull måte i læreplanene og med å tilby profesjonell utvikling tilpasset lærerutdanneres spesifikke behov. Selv om mange lærerutdannere viser et sterkt engasjement for inkluderende praksis, gjenstår det fortsatt en del utfordringer, som begrenset mangfold blant lærere og mangel på faste rammer i samarbeidet med skoler.

POLITISKE IMPLIKASJONER OG ANBEFALINGER

Generelle implikasjoner

Mangelen på felles og presise definisjoner av DEI i europeiske lærerutdanningskontekster fører til fragmentert forståelse og inkonsekvent gjennomføring av politikk og retningslinjer. Politikkrammeverk bør derfor legge til rette for utvikling av klare, omforente definisjoner og målbare indikatorer, og samtidig gi tilstrekkelig fleksibilitet til at man kan ta hensyn til nasjonale og institusjonelle kontekster. Slik kan man sikre en enhetlig praksis uten å svekke lokal relevans. Som et sentralt referansepunkt for dette arbeidet definerer UNESCO DEI i høyere utdanning som «prinsipper og praksiser som sikrer rettferdige og støttende læringsmiljøer som respekterer, verdsetter og tar hensyn til forskjellene mellom studentene, slik at alle studenter i høyere utdanning, uavhengig av bakgrunn, identitet eller evner, kan delta

og realisere sitt fulle potensial gjennom utdanningen»[3]. Videre er det viktig å ta hensyn til mangfoldet blant lærerutdannere.

Forskjeller mellom ulike nasjonale og institusjonelle kontekster understreker fleksibiliteten i politikk og retningslinjer for lærerutdanning, men viser også at det er behov for sterkere europeisk koordinering og felles referanserammer for likeverd og mangfold.

Videre gjør lærerutdanneres begrensede deltakelse i utformingen av politikk og retningslinjer at relevansen og effektiviteten av reformer knyttet til likeverd og mangfold er begrenset, noe som reduserer mulighetene for meningsfull kunnskapsoverføring mellom politikk og praksis.

Anbefalinger til beslutningstakere og forskere innen lærerutdanning på (inter)nasjonalt nivå:

- Opprett et europeisk lærerutdanningsnettverk for likeverd og mangfold. Slik vil det kunne legges til rette for felles kunnskapsutvikling, kunnskapsoverføring og nettverksbygging for lærerutdannere gjennom organisasjoner som VELON og VELOV og initiativer som InFo-TED.

- Konsulter lærerutdanneres profesjonelle organisasjoner ved utforming av DEI-relatert politikk for lærerutdanning.

[3] https://www.unesco.org/en/query-list/d/diversity-and-inclusion-higher-education

Lærerutdanningsprogrammer

Den begrensede integreringen av DEI i lærerutdanningsprogrammer vil kunne forsterke eksisterende normer og praksiser og dermed reprodusere ulikheter for lærerstudenter og deres fremtidige elever. Uten systematisk integrering forblir likeverd og mangfold perifere elementer og ikke en integrert del av programutformingen og den pedagogiske praksisen. Norge har for eksempel eksplisitt innarbeidet likeverd og mangfold i nasjonale strategidokumenter og institusjonelle retningslinjer for lærerutdanningen, og sikrer dermed at DEI blir integrert i programmål.

Anbefaling til programledere og lærerutdannere på institusjonsnivå:

- Innfør DEI som en kvalitetsindikator i lærerutdanningsprogrammer. Følgende aspekter bør ivaretas: a) Sørg for at DEI integreres på en enhetlig måte i programinnhold og undervisningsmetoder, b) legg til rette for at lærerstudenter får praktisk undervisningserfaring på skoler med ulike sosiale, kulturelle og språklige kontekster, og c) legg til rette for konstruktive tilbakemeldinger mellom lærerutdannere og studenter ved å gjøre en mangfoldsresponsiv (kurs)evaluering til en integrert del av lærerutdanningsprogrammer.

Lærerutdanneres profesjonelle utvikling i DEI

Hvis man legger vekt på individuell profesjonell utvikling uten vedvarende institusjonell støtte, risikerer man en fragmentert og ujevn gjennomføring av DEI-prinsipper, og dette kan føre til at det legges en for stor byrde på lærerutdannere. Noen strukturerte tiltak er gode eksempler på samarbeidsbasert, kontekstspesifikk støtte: Norges BalanseHub[4] tilbyr veiledning og muligheter for kollegial læring for lærerutdannere, Finlands arbeidsgrupper for likeverd legger til rette for samarbeid på tvers av institusjoner om inkluderende praksiser, og Irlands Ubuntu- og SCoTENS[5]-nettverk støtter internasjonal utveksling og utvikling av inkluderende undervisningsmoduler. I Nederland støttes lærerutdanneres kontinuerlige profesjonelle læring av registreringsordningen for lærerutdannere.[6]

Dagens tilnærminger til profesjonell utvikling for lærerutdannere legger ofte større vekt på generelle undervisningsferdigheter enn på spisset kompetanse innen likeverd og mangfold, og er dermed mer i tråd med en forståelse av «tekniske ferdigheter» enn med et humanistisk og

[4] Se https://balansehub.nifu.no/
[5] Se https://scotens.org/about/
[6] Se De Vries mfl. (2025) | https://doi.org/10.1080/02619768.2025.2571916

samfunnsbevisst perspektiv. Blant de målrettede tiltakene finner vi det tyske Annelie-Wellensiek-Center[7], som tilbyr deltakende DEI-workshops og forskningsstøtte for lærerutdannere gjennom et mangfoldig team. På samme måte integrerer Portugal inkluderende praksiser direkte i lærerutdanningsprogrammer,[8] slik at lærerstudenter kan ta del i mangfoldsorientert pedagogikk helt fra starten av.

Anbefalinger til beslutningstakere, programledere og lærerutdannere på institusjonsnivå:

- Innfør lærerutdanneres profesjonelle utvikling i DEI som en kvalitetsindikator i lærerutdanningsprogrammer. Følgende aspekter bør ivaretas: a) Tilby obligatoriske og omfattende moduler om for eksempel inkluderende pedagogikk, kultursensitiv undervisning og forebygging av diskriminering, b) legg til rette for mangfold blant lærerutdannere og universitetsansatte når det gjelder etnisk, kulturell og sosioøkonomisk bakgrunn, kjønn og/eller funksjonsevne, og c) legg til rette for refleksjon rundt implisitte forutinntattheter, og frem en positiv holdning til kulturelt og sosialt mangfold.

- Legg til rette for samarbeid i team for å styrke kunnskap, ferdigheter og praksiser i DEI. Dette innebærer et tett samarbeid mellom ulike institusjoner og aktører, som lærerutdannere, instituttledere, rektorer, lærerforeninger og beslutningstakere på (inter)nasjonalt nivå. Det omfatter også a) en tett dialog om politikk og retningslinjer mellom beslutningstakere, lærerutdannere og forskere innen lærerutdanning (både på nasjonalt og europeisk nivå) og b) lokalt samarbeid mellom skoler og universiteter som ser på lærerstudenters profesjonelle utvikling som et felles ansvar.

Infrastruktur for lærerutdanneres profesjonelle utvikling

Vedvarende investeringer i samarbeidsinfrastrukturer, som organisasjonene VELON og VELOV, og initiativer som InFo-TED (inkludert ED-TED-ressursbanken), er avgjørende for å fremme langsiktig profesjonalisering gjennom felles læring, kunnskapsoverføring og forskning.

Anbefaling til beslutningstakere og forskere innen lærerutdanning på (inter)nasjonalt nivå:

- Finansiere forskning for å forbedre dagens DEI-praksiser i Europa, og oppmuntre landene til å bygge en infrastruktur for lærerutdanneres profesjonelle utvikling. Denne forskningen bør fokusere på (longitudinelle) studier av kompetanseutviklingen hos

[7] Se https://info-ted.eu/research/a-new-path-towards-inclusion-in-higher-education/
[8] Se https://info-ted.eu/research/a-narrative-of-provision-for-equity-and-diversity-in-portuguese-teacher-education/

lærerutdannere og av deres oppfatninger av og holdninger til DEI. Forskningen bør også aktivt involvere personer fra marginaliserte grupper.

Disse implikasjonene og anbefalingene fra ED_TED-prosjektet er kunnskapsbaserte innspill som skal støtte DEI-politikk og -praksiser. For å styrke likeverd og mangfold i lærerutdanningen kreves det et langsiktig politisk engasjement, samarbeid, vedvarende investeringer i forskning og institusjonell støtte for å omsette profesjonell utvikling til varige endringer i utdanningssystemet.

REFERANSER

Florian, L. & Camedda, D. (2020). Enhancing teacher education for inclusion. *European Journal of Teacher Education*, *43*(1), 4–8. https://doi.org/10.1080/02619768.2020.1707579

Guðjónsdóttir, H. & Óskarsdóttir, E. (2020). ´Dealing with diversity´: debating the focus of teacher education for inclusion. *European Journal of Teacher Education*, *43*(1), 95–109. https://doi.org/10.1080/02619768.2019.1695774

De forente nasjoner (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. FNs avdeling for økonomiske og sosiale saker. https://sdgs.un.org/2030agenda

Appendix 1

PROJECT IDENTITY

PROJECT NAME: Equity and Diversity in Teacher Education (ED-TED)

CONSORTIUM:

University of Education Freiburg, Germany

Universidade do Minho, Portugal

University of Ghent, Belgium

KU Leuven, Belgium

Norwegian University of Science and Technology, Norway

Radboud University, the Netherlands

University of Limerick, Ireland

The University of Helsinki, Finland

Associated Partners:

The Dutch Teacher Educators Associations (VELON), the Netherlands[1]

Ubuntu Network, Ireland[2]

Zentrum für Schulqualität und Lehrerbildung Baden-Württemberg (ZSL), Germany[3]

ACKNOWLEDGEMENT:

We would like to express our gratitude to Dr. Ainat Guberman (MOFET Institute, IL) and Prof. Frances Rust (University of Pennsylvania, USA) for their exceptional guidance.

We also sincerely thank the Advisory Board members and the critical friends who supported the development of this policy brief, whose continued engagement and insights have been greatly appreciated throughout the project: Prof. Dr. Amanda Berry (RMIT University, AU), Prof. Dr. Diane Yendol-Hoppey (University of North Florida, USA), Prof. Dr. Gerry Czerniawski (University of East London, UK), Prof. Dr. Helma Oolbekkink-Marchand (HAN University of Applied Sciences, NL), Prof. Dr. Joanne O'Flaherty (University of Limerick, IRL), Prof. Dr. Kari Smith (†, 2025) (Norwegian University of Science and Technology, Trondheim (NTNU, NO), Prof. Dr. Simone White (RMIT University, AU), Andreas Steyert (ZSL Freiburg, GER), Prof. Dr. Marco Snoek (Amsterdam University of Applied Sciences, Amsterdam, NL), Prof. Dr. Michelle Proyer (University of Luxembourg, LUX) and Prof. Dr. Benjamin Fauth (University of Education Freiburg, GER).

[1] VELON – the Dutch Association for Teacher Educators – has, since 1975, supported teacher trainers in the Netherlands through professionalisation, networking, and advocacy, offering events, publications, and a national network to foster collaboration and growth, while ensuring their interests are represented in key decision-making processes. For more information, see https://velon.nl/

VELOV – The Association of Teacher Educators Flanders - aims to support teacher trainers at colleges and universities, as well as anyone else involved in the training, guidance, and professional development of (prospective) teachers. For more information, see https://www.velov.be/

[2] The Ubuntu Network is a community of post-primary initial teacher educators supporting Global Citizenship Education (GCE), fostering understanding of global development issues and equipping educators with the skills to integrate them into teaching for positive impact. In their value-based approach, they emphasise participation, dialogue, reflection, which are key for sustainable diversity-sensitive and human rights-based professional development. For more information, see https://ubuntu.ie/

[3] Das Zentrum für Schulqualität und Lehrerbildung (ZSL) provides a research-based, centrally coordinated system focused on teaching quality for general and vocational schools in Baden-Württemberg. It links and strengthens teacher training and professional development through personnel and leadership training, curriculum and textbook approval, pedagogical and subject-specific programmes, classroom-related support, international cooperation, and a range of advisory services covering areas such as school career guidance, vocational orientation, special needs and talents, school psychology, prevention, and quality development. For more information, see https://zsl-bw.de/,Len/startpage

FUNDING SCHEME:	Erasmus+ Programme of the European Union - KA220-HED - Cooperation partnerships in higher education, Call 2023
DURATION:	September 2023 – August 2026 (36 months)
BUDGET:	EU contribution: 400.000€
WEBSITE:	https://info-ted.eu/edted
FOR MORE INFORMATION	**Contact**: University of Education Freiburg Kunzenweg 21, 79117 Freiburg alina.boutiuc@ph-freiburg.de
DISCLAIMER:	Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the Erasmus+ National Agency for Higher Education at the German Academic Exchange Service (DAAD). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Pädagogische Hochschule Freiburg
Université des Sciences de l'Education · University of Education

Universidade do Minho

GHENT UNIVERSITY

KU LEUVEN

Radboud Universiteit

UNIVERSITY OF LIMERICK
OLLSCOIL LUIMNIGH

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

NTNU
Norwegian University of Science and Technology

Co-funded by the European Union

ED-TED

Erasmus+
Enriching lives, opening minds.